

Anne Erm juunis 2005.

Harri Rospu foto

VASTAB ANNE ERM

Kuidas ilmus jazzmuusika sinu ellu?

Veel Pärnus kooli ajal ei teadnud ma üldse, mis on jazz. Koolipeol olin ehk svingi kuulnud, kuid see oli ka kõik. Pärast üheksandat klassi tulin 1959. aastal Tallinna Muusikakooli. Meil oli vahva kursus, kus oli palju neid, kes juba midagi jazzist teadsid: Raivo Tammik, Arne Vahuri, Peeter Kardna ja teised. Tundide vaheajal nad seal jatsutasid, hiljem sai Raivo juures ka plaate kuulatud. Hakkasin jazzi kohe armastama. Samas ei mäleta ma, et oleksin raadiot kuulanud, ilmselt polnudki mul Tallinnas seda. Muusikakooli lõpus kutsuti mind Eesti Raadiosse kätt proovima ja siis pääsesin samuti sellele muusikale ligi, ka saatis kuuekümnendate keskel tädi mulle Prantsusmaalt plaate, „Les Double Sixi” ja muud sellist.

Kui olin juba konservatooriumis ja laulsin sealses kammerkooris, kutsus Raivo Dikson mind „Collage’i” – täpsemalt öeldes polnud see siis veel „Collage”, ansamblile alles otsiti nime ja tegelikult pakkusin mina selle nime välja, sest Pärt oli väga *in* ja ta oli just kirjutanud oma teose „Collage teemale B-A-C-H”. Muide, paar aastat hiljem esitasime seda vokaalversioonis Ülo Vilimaa tantsu saateks ka kontserdil, kuid peab tunnistama, et teos käis meile veidi üle jõu.

Aga õpingute ajal sa veel ei mõelnud, et jazz on sinu ala?

Kindlasti mitte, kuigi „Collage” oli väga meeldiv hobi ja vaheldus. Proovisime nii klassikat, jazzit, *bossa nova*’t kui ka poppi. Eriti meeldisid meile ansambli „The Fifth Dimension” lood, kuni Arne Vahuri leidis Veljo Tormise ja rootsi jazzpianisti Jan Johanssoni eeskujul rahvalaulu.

Proovimata ei jäänud isegi atonaalne muusika, näiteks Uno Naissoo „Alfabeet” ja „Pärast lõunat”. Hiljem on „Collage” mõju avaldanud Austraalia eestlaste ansamblile „Kiri-uu”, oli ka üks Soome ansambel nimega „Laulupuu”, mis võttis lausa meie seadeid laulda. Kui „Collage’i” rahvamuusika LPde „Kadriko” ja „Käokiri” materjal ilmus 2000. aastal CD-plaadil, sai ansambel isegi mõned kauged kutsed esineda maailmamuusika festivalidel. Oh, oleks see olnud veerand sajandit varem, oleks ansambel suutnud maailmas oma märgi maha panna.

Ma arvan, et mõned „Collage’i” rahvamuusikatöötajad on kohe väga õnnestunud. Teised on ehk liiga jazzilikud; õiget tasakaalu säilitada on tegelikult suur kunst, sest paljud jazzmuusikud kalduvad rahvaviisidel improviseerides teise valdkonda. Vaja on alles hoida mingi laadilisus ja korduvuse magnetism. Võib-olla kõige olulisema tõuke andis siin ikkagi Jan Johansson, kes oli suur eeskuju ka Uno Naissoole, Helmut Anikole ja teistele eesti jazzmuusikutele.

Sa oled ju tegelikult diplomeeritud helilooja.

Lindistatud on minu teostest ainult Sümfoniett, mis pidi olema lõputöö. Esimesel kursusel oli mu juhendaja Villem Kapp, hiljem Eugen Kapp. Suur vaimustus muusika kirjutamisest läks mul tegelikult kiiresti üle, sest Kapp tegi mu asju alatasa ümber, kirjutas mingeid heliredeleid sisse ja see polnud nagu enam see. Paar teatrimuusikat ja paar naljaviluks kirjutatud estraadilaulu ongi kogu mu hilisem looming.

Kas siis tekkis mõte profileeruda ümber raadiotööle?

Kõik on tegelikult suur juhus, välja arvatud see, et ma teadsin, et tahan muusikat õppida. Mulle meeldisid väga teoreetilised ained – Johannes Jürisson ja Leo Semlek olid kõvad tegijad, Harri Otsa pani kiiruse peale diktaate ja järgnevisi kirjutama. See andis mulle hea põhja, kuid siiski oli mulle suur üllatus, kui pärast muusikakooli lõpetamist küsiti, kas ma ei taha sinna tööle jääda. Loomulikult oli mul selle üle väga hea meel. Konservatooriumi ja „Collage'i“ kõrvalt koolis töötada polnud kerge, kuid sain siiski hakkama, kuni ükskord magasin ühe eksami sisse. Sain selle eest noomituse, olin kohutavalt solvunud ja tulin ära raadiosse.

Sattusin tuppa, kus ühel pool laua taga istusid Ülo Vinter ja Aarne Vahuri, teisel pool Jüri Roomere. Vinter rääkis igal hommikul ühe anekdoodi või sõnakrutski. Töö käis kartoteegi kaartide lappamise põhimõttel, paremate lugude selekteerimiseks kuulasime ka päris palju muusikat. Mu kõige esimene ülesanne oli kokku panna üks tantsuõhtu. Fonoteegis oli palju jubedat muusikat, kilode kaupa nõukogude estraadiorkestreid. Kuid varsti hakkasin ka saateid tegema ja töö läks põnevamaks, üks esimesi pikemaid saateid oli Edith Piafist.

Ja tänaseks oled Eesti Raadios olnud juba kolmkümmend viis aastat. Mis on sind motiveerinud nii kaua seda tööd tegema?

See töö on mind igati rahuldanud. Saab muusikaeluga kursis olla, kuulata uusi salvestusi, suhelda muusikutega, Vene ajal sai ka palju komanderingutes käia – nii jazz-, estraadi- kui ka rockifestivalidel, heliloojate liitude kongressidel ja mujalgi. Polnud mingi probleem lennata näiteks Kaukaasiasse või Kesk-Aasiasse. Muidugi tõime siis kaasa ka hulga vennasrahvaste parimat muusikat, vokaal-instrumentaalansamblid olid seitsmekümnendatel väga popid. Kaheksakümnendatel käisin juba päris palju N Liidu jazzifestivalidel.

Kas sa said nõukogude ajal teha selliseid saateid, mida tahtsid?

Saadete sisu loomulikult kontrolliti, aga sellele lisandus ka enesekontroll. Näiteks hakkasin Tšehhoslovakkia ajakirja „Melodie“ eeskujul tegema saadet „Kerge muusika ABC“. Seal pidi vaatama, et ameerika või inglise esinejaid oleks ükskaks, sotsmaade, vene ja eesti asjad pidid ikka kõrval olema. Vahel oli ka tähenärimist, kus lugude pealkirjad tuli ümber teha: näiteks „Hõbedane ikoon“ sai nimeks „Hõbedane talisman“, sest midagi vaimulikule mõttelaadile viitavat ei tohtinud saadetes olla. Kui Brežnevi sünnipäeval sattus eestrisse „Deep Purple'i“ lugu „Inim-sööja“, sai hulk inimesi käskkirja, mina kaasa arvatud. Siiski sai head muusikat mängida, ka jazz, kuigi hea kontserdi huvides ja ülemuste silmarõõmuks nimetasime ameerika heliloojad nii mõnigi kord ümber Ivanovideks ja Petrovideks. Hommikumuusika peale küll helistati vahel „valgest majast“, et „mis trompet teil seal mängib!“, kuid seda aega ma ei mäleta, mil saksofon ja bemoll keelatud olid, see oli varem.

Anne Erm
muusikakooli
päevil
näitemängu
tegemas.
Tagaplaanil
tulevane RAMi
laulja ja direktor
Vello Mäeots.
Aasta 1961.

Raadiotöö kõrval oled kirjutanud ka lausa raamatu „Polkast rokini”. Kuidas sa sellele praegu tagasi vaatad?

See oli minu jaoks esimene näpuharjutus, kuigi artikleid olin kirjutanud juba ammu varemgi. Valter Ojakäärul polnud aega ja ta pakkus seda tööd mulle. Loomulikult polnud mul raamatu kirjutamisest aimugi, helistasin aga kõik muusikud läbi ja panin kirja. Suureks abiks olid ka raadio fonoteek ja kartoteek.

Praegu kujundavad Eesti jazzielu nägu kõige tuntavamalt sinu ja „Jazzkaare” ettevõtmised. Kas sellise kandepinna saavutamine eesti jazzis on olnud su teadlik eesmärk või on see kujunenud samm-sammult?

Pigem samm-sammult. Oleme püüdnud näidata eesti jazzis parimaid esinejaid. Seda, mis on alles arengujärgus ja kuulub rohkem taidluse alla, oleme üritanud vältida. Selliste esinejate jaoks on teised võimalused: harjutagu veel, esinegu „Tudengijazzil” ja kui on tekkinud head ideed, tulgu siis meile pakkuma. Kindlasti on inimesed hakanud rohkem käima jazzkontsertidel ja siin on kahtlemata küllaltki oluline roll „Jazzkaarel”. Paljud meie muusikud, nagu Toivo Unt, Raivo Tafenu

Konservatooriumi lõpetamine aastal 1970: (vasakult) Anne Erm, Alo Põldmäe ja Lea Mei-Gabral.

või Jaak Sooäär, on leidnud tänu „Jazzkaarele“ uusi huvitavaid ansamblipartnereid. Ja ühtlasi on „Jazzkaare“ lava alati olnud avatud rahvusvahelistele koostööprojektidele.

Kui vaatad tagasi esimestele festivalidele 1990. aastate algul – oli see suur katsumus ja õppimine?

Kindlasti oli, kõike tuli ju teha esimest korda. Esimesed paar aastat tegime küll koostööd „Eesti Kontserdiga“, kes hoolitses korraldusliku poole eest, tegeles majutuse ja lennupiletitega. Minu kanda jäid artistid, külalised, kavad, bukletid, artiklid, sponsorid ja muu selline.

Minu mäletamist mööda domineeris esimestel „Jazzkaartel“ üsna avangardne jazz. Kas see ei mõjunud publikule külma dušina?

Kindlasti mõjus. Ma vaatasin, et need on tuntud tegijad, kuid ei arvestanud, et igale esinejale peab leidma sobiliku esinemiskoha. See oli küll möödapanek, et näiteks Steve Lacy ja Leroy Jenkins mängisid üksinda „Sakala“ suures saalis. Samas ei andnud see publiku koha pealt mingit tagasilööki, vaid oli pigem õppetund mulle endale. Jenkinsi „viulikääksutamine“ meeldis siiski paljudele – neile, kes jaksasid kaasa mõelda. Ma ei arva, et see oleks halb muusika olnud.

Kas publiku janu uue muusika järele oli tollal suur?

Huvi otseselt uue muusika vastu polnud suur, juba siis tuldi eeskätt ikkagi nende nimede peale, mis kõlasid tuttavamalt, nagu näiteks Ray Anderson. Alates 1994. aastast, kui esinesid Joe Zawinul ja „The Real Group“, läks asi juba jõudsalt edasi, aga paar esimest festivali oli üks suur õppimine, kuidas asjad käivad ja rahad liiguvad.

Legendaarne „Collage”, kes suutis haaravaks laulda kõike – rahvalaulust uue aja atonaalsusteni. Esiplaanil (vasakult): Anne Erm, Maire Eliste ja Katrin Aniko-Mägi.

Kas praegu, kui „Jazzkaar” on üks tugevamaid ja keskseid Eesti muusikafestivale üldse, tajud sa veel mingit konkurentsi siinsel muusikaturul? On sul võistlejaid?

Hooaja jooksul on tunda küll, et jazzkontserte on palju ja võib-olla isegi liiga palju. On juhtumeid, et publik ei jaksa enam käia, sest üheaegselt toimub mitu kontserti. On oht üleproduktiooniks, kuid üldiselt me saame hakkama ja ongi väga hea, et muusikutel on põhjust harjutada ja uusi kavasid ette valmistada.

Meil on ikka kõige tähtsamaks peetud suuri klassikalise muusika projekte, kuid „Jazzkaare” tegemised saavutavad sageli laiema kõlapinna ja suurema publiku. Kas tunned, et raskuskese hakkab eesti muusikaelus tasapisi jazzis suunas nihkuma?

Ma tunnen tõesti, et jazz ei vaadata enam kui mingit nurgatagust asja, vaid et ta on prestiižne ja nähtav ka suurtes saalides. Tänu Eesti Jazziliidule on viimasel aastal jazz ka rohkem toetusraha saanud. Mulle meeldiks, kui ka meedia tähelepanu jazzis suhtes oleks suurem – tihti jääb mingi vägagi oluline kontsert üldse kajastamata. Kuid selle taga on tõsiasi, et jazzist kirjutajate ring on meil väga väike ja selle vastu ei saa, kui mingi lehe kultuurikülje mahust ampsab äkki suure tüki reklaam. Ehk aitab olukorda tulevikus leevendada „Jazzkaare” veebiportaali noorte reporterite seltskond, kui keegi neist jazziga tõsisemalt tegelema hakkab. Mõni nendest on juba päevalehtedes kätt proovinud. Teine võimalus laiema kõlapinna saavutamiseks on jazzilülitamine koolide õppeprogrammi. Näib, et muusikaõpetajad pelgavad seda valdkonda, kuna nad pole ise sellega piisavalt tuttavad. Õnneks toimub siiski aina rohkem koolikontserte.

„Täna mängid jazzi, homme reedad kodumaa,” meenutab nõukogudeaegset suhtumist jazzmuusikasse loosung tollase atmosfääriga sögikohas Kiievis.

Kas Eestis on palju muusikuid, kes võivad häbenemata rahvusvahelisel areenil esineda?

Meil pole siiski piisavalt maailmataset ja säravaid ideid. Tehniline oskus jääb tagasihoidlikuks ja mõte keerleb sagedamini ka selle ümber, mis võiks müüa ja laiemat kuulajaskonda huvitada. Kui Jaak Sooäär, Taavi Kerikmäe ja „Weekend Guitar Trio” välja arvata, ei toimu meil uuemas jazzis suurt midagi. Kõige rohkem on asi ikka mõtlemises ja selleski, et selliseid projekte on raske müüa – peab olema suur entusiast ning tegema muusikat kindla veendumuse ja veenmisjõuga, et see kuulajat haaraks. Mulle hakkas ka omal ajal vastu see *free jazz*’i ludistamine, mida Venemaal festivalidel palju kohtas. Samas, kui oled selle vabaduse ja avastamise kooli läbi teinud, kõlab su enda muusika, kas või *mainstream*, palju huvitavamalt.

Sa käid väga palju maailma festivalidel ja konverentsidel. Mis mulje on sul rahvusvahelise jazz'i hetkeseisust? Kas on märgata turu küllastumist?

Festivalide seas on toimunud turu jaotumine: on uue jazz'i festivalid, kõiki stiile hõlmavad festivalid, popi/rocki festivalid, mis sisaldavad jazz'i, näiteks Roskilde või Glastonbury festival. Väikestel jazzifestivalidel, mida on kas või Soomes üle kahekümne, on vist tänapäeval veidi raske toime tulla, samas pööravad nad rohkem tähelepanu oma maa muusikutele.

„Jazzkaart” ette valmistades mõtlen ma kõikidele huvigruppidele: vaatan, et oleks vana ja uut jazz'i, maailmamuusikat ja klubiüritusi, ja nii ta kujunebki. Mõnda artisti võib jahtida aastaid ja ikka ei õnnestu, nagu Pat Metheny puhul aina juhtub.

Enamikule meist on Anne Erm eelkõige „Jazzkaare“ sünonüüm.
Ermi kaaslane sel pildil, kuuba pianistist ansamblijuht Omar Sosa esines festivalil nii aastal 2001 kui ka sel kevadel.

Seda julgen ma küll kindalt öelda, et teen selle raha eest Euroopa parimat festivali. Superlegendide, nagu Herbie Hancocki, George Bensoni, Sonny Rollinsi, Diana Kralli ja teiste selliste toomine-saamine seisab ikkagi raha taga. Samas arvan, et paljud Ameerika esinejad on sageli üles blufitud ja mänedžmendid küsivad liiga kõrget hinda. Euroopa artistid on tihtipeale hoopis paremad ja huvitavamad, kuid neid on raskem tutvustada. Eestis annab ikka veel tunda teatud infonappus ja tundmatu artisti puhul on vaja inimesi uskuma panna, et just tema on parim. Tihtipeale nad jäävadki uskuma, sest „Jazzkaar“ on ikkagi kindel kaubamärk, kuigi me teeme promotööd intuiitiivselt ja ei raiska raha suurte kampaaniate peale. Alati muidugi kõik ei õnnestu, näiteks Taani ansamblit „Tys Tys“ tutvustasin selle „Jazzkaare“ eel igal võimalusel, öeldes, et see on väga eriline, sissepoole pööratud muusika. Ja siiski ei saanud täis pooltki saali, kuigi üsna paljudele pakkus just see ansambel kõige erilisema elamuse.

Milline on su meelismuusika?

Mis mulle alati hinge läheb, on Chopini klaverimuusika heas esituses. Minu viimane suurem elamus on ERSO hooaja lõppkontserdilt, kus kõlas Rahmaninovi Kolmas sümfoonia Nikolai Aleksejevi suurepärasel tõlgenduses. Üldiselt meeldivad mulle rohkem romantikud ja impressionistid, üht-teist ka nüüdismuusikast alates Stravinski „Kevadpühitsusest“ ja Schnittkest ning Kantšelist kuni Pärardini. Kui rääkida jazzist, olin ma lihtsalt kõrvust tõstetud, nähes viimasel „Jazzkaarel“, kuidas rahvas tõusis umbes seitsmel kontserdil püsti ja nõudis lisapalu. Omar

Heas seltskonnas 2004. aasta „Jazzkaare“ külalise, trompetist Randy Breckeri kontserdi järel: (vasakult) Anne Tüür, Erkki-Sven Tüür, Anne Erm ja Valter Ojakäär.

Sosa saavutas selle suures osas väliste efektidega, kuigi tema muusika on samuti igati sisukas. Samas on neid, kes ei tõsta klaveri kohalt peadki, nagu Brad Mehldau. Avishai Coheni kontsert läks paljudele korda ja nüüd on tema kodulehel juba eesti fännide tänukirjad. No mis fännid said Avishai Cohenil enne seda Eestis olla?

Mis tunne on kanda Eesti jazz'i ema tiitlit?

Esialgul kõlas see tiitel väga naljakalt, kuid kui inimesed seda tahavad, kasutagu! Isaks jääb siiski Valter Ojakäär. Tema nõu kulus mulle marjaks ära, eriti „Jazzkaare“ esimestel aastatel.

Kaua sa jaksad veel „Jazzkaare“ vankrit vedada?

„Jazzkaart“ korraldades tekib nii mõnigi kord raske ja keeruline olukord, sest kava on koostatud, aga raha jääb puudu – kas keegi toetajatest loobub lubadustest või läheb mõni asi oluliselt kallimaks. Siis tuleb pöialt hoida, et festivali piletimüük hästi läheks.

Võlgu meil pole, kulud ja tulud on tasakaalus, nagu öeldakse, aga alati võiks paremini minna. Materiaalne kindlustunne on „Jazzkaare“ väikesele „naistriole“ väga oluline. Samas annab see töö vaimselt väga palju ja hea on tagantjärele vanu „Jazzkaare“ salvestusi kuulata, paljud neist vääriskid plaadina välja andmist. Mõni asi ongi juhtumisi plaadile jõudnud, näiteks jaapanlased saatsid meile CD „Live in Tallinn“. Küll aga jõuavad „Jazzkaare“ kontsertide salvestused üha sagedamini EBU kaudu Euroopa raadiotesse, väga suure jazziauditooriumi ette.

Ka „Jazzkaarele“ kirjutanud helilooja Lepo Sumera ja noore andeka saksofonimängija Raul Söödiga aprillis 1999.

Fotod Anne Ermi erakogust

Tänavu saab „Jõulujazz“ kümneaastaseks ja „Jazzkaar“ saab järgmisel aastal seitseteist. Mõtlen, et nüüd tuleb ikka kahekümnenda „Jazzkaareni“ vastu pidada!

Küsinud JOOSEP SANG

ANNE ERM õppis Georg Otsa nimelises Tallinna Muusikakoolis muusikateooriat, lõpetas kooli kiitusega ning töötas selle järel samas neli aastat õpetajana. Samal ajal jätkas ta õpinguid Tallinna Riiklikus Konservatooriumis kompositsiooni erialal Villem ja Eugen Kapi juhendamisel (1963 – 1970). Aastatel 1966 – 1972 laulis ta ansamblis „Collage“, alates 1970. aastast töötab muusikatoimetajana Eesti Raadios, kus on ellu kutsunud hulga saatesarju: „Kerge muusika ABC“, „Kerged variatsioonid“, „Saagem tuttavaks“, „Uusi heliplaate“ jt. Anne Erm on kirjutanud arvukalt artikleid džässis ja levimusika teemadel, samuti kahes trükis ja neljas keeles ilmunud raamatu „Polkast rokini“.

Viimased viisteist aastat tuntakse Anne Ermi kõige paremini tänu 1990. aastal taas ellu kutsutud rahvusvahelisele džässifestivalile „Jazzkaar“, mis on tänapäeva Eesti muusikaelu üks visiitkaarte. Alates 1997. aastast korraldavad Erm ja tema tiim ka festivali „Jõulujazz“, samuti toimuvad „Jazzkaare“ kontserdid juba mõnda aega aasta läbi, pakkudes head muusikat nii kevad- kui ka sügishooajaks. Anne Erm on džässimänedžer, kes reisib palju, orienteerub rahvusvahelisel džässimaastikul, omab arvukalt kontakte ning on liialdamata kodumaise džässielu peamine suhtekorraldaja. Tema tegevus on kinkinud eesti publikule sadu elamusi kaugemast ja lähemast džässmuusikast.